

**POROČILA IN OCENE
RELAZIONI E RECENSIONI
REPORTS AND REVIEWS**

Karmen Medica

"SLOVENSKO KULTURNO DRUŠTVO ISTRA" V PULJU

Slovenci so v hrvaški Istri od nekdaj zelo prisotni, pravzaprav po podatkih zadnjega popisa prebivalstva jih je okrog 2000, ali 1% celotne populacije, če prištejemo še tiste iz številnih mešanih zakonov, lahko rečemo, da jih je bistveno več. Prvo organiziranje pa smo zasledili šele v zadnjih letih. Slovensko Kulturno Društvo Istra v Pulju (nastalo l. 2002) je prvo organizirano in registrirano društvo Slovencev v hrvaški Istri.

Slovenci na Hrvaškem se že tradicionalno organizacijsko povezujejo in delujejo na ravni posameznih mest v slovenskih društvih (klubih), ki so vključena v Zvezo Slovencev na Hrvaškem s sedežem na Reki. Tovrstnega združevanja Slovencev, kakršno poznamo na Reki ali v Zagrebu, na območju hrvaške Istre, do nedavnega še ni bilo.

Organiziranje in formalno združevanje, slovenskega etnosa v hrvaški Istri se je začelo v devedesetih letih, po osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške. Ko je bila pričujoča tema prvič predstavljena na mednarodnem znanstvenem srečanju "Slovenci na Hrvaškem" v Ljubljani, 21. decembra 1993, v Istri še ni bilo ne formalnega ne neformalnega organiziranja Slovencev. Ostalo je popolnoma odprto vprašanje, ali bo morda ravno na primeru Istre možno spremljati določeno gradacijo, postopnost organizacijskega povezovanja Slovencev, kot se je to dogajalo oziroma se dogaja drugod na Hrvaškem (Split, Osijek, Dubrovnik).

V začetku leta 1994 je tudi na območju Istre, podobno kot v Zagrebu, na Reki in v Splitu, že začelo prihajati do združevanja in organiziranja Slovencev v Pulju in sicer v kulturno-prosvetno društvo oziroma Unijo Slovencev za istrsko županijo. Iniciativni odbor, predhodno oblikovan v Pulju, se je sestel in 12. 2. 1994 sklical posvetovanje vseh zainteresiranih Slovencev, živčih na tem območju, da se vključijo v delo bodoče Unije Slovencev za istrsko županijo. Iniciativni odbor je pripravil ustanovno skupščino, na katero so bili med drugimi povabljeni tudi slovenski veleposlanik na Hrvaškem in predstavniki kulturnih in znanstvenih krogov Slovenije. Unija si je zastavila nalogo negovanja kulturne dediščine slovenskega naroda, povezovanja s Slovenijo, organiziranja gostovanj slovenskih gledališč in drugih kulturnih prireditev v Istri ter nastopov kulturnih in javnih delavcev, kar naj bi bil tudi skupen prispevek k bogatenju kulturne dejavnosti v Istri. Zakaj Unija Slovencev županije istrske in ne društvo na ravni posameznih mest, kot je to na primer v Zagrebu, Splitu, na

Reki? Glavni ustanovitelji so pojasnjevali, da se društva v glavnem organizirajo na ravni mest, Unija pa na višji ravni, županijski, se pravi, da bo lahko Unija v okviru svojega delovanja vključevala vsa istrska mesta, v katerih bo imela svoje člane. To naj bi omogočilo lažje povezovanje, komuniciranje in delovanje Slovencev na območju celotne istrske županije, kjer je njihova prisotnost precej razpršena. Prvotnemu entuzijazmu navkljub, Unija ni nikoli dejansko zaživela, čeprav je bila v določenem obdobju razumljiva tovrstna želja ali potreba za povezovanjem na ravni celotne istrske županije in ne le posameznih mest.

Rezultati zadnjega popisa prebivalstva na Hrvaškem iz l. 2001 niso bili ravno stimulativni za slovenski etnos. Pokazali so dokaj zreducirano število slovenskega prebivalstva (13.173 ali 0.30%). Po popisu iz l. 1991, je na Hrvaškem živelo 22. 376 (0.50%) Slovencev, od tega v Pulju 1.256, v hrvaški Istri pa 2.800 (brez Opatije; 3.671 z Opatijo).

V takšni situaciji je toliko večje presenečanje vzbudilo najmlajše slovensko društvo - Slovensko Kulturno Društvo Istra iz Pulja, sploh pa s svojo vitalnostjo in angažiranostjo v širši javnosti.

Slovensko Kulturno Društvo Istra v Pulju (nastalo l. 2002) je prvo organizirano in registrirano društvo Slovencev v hrvaški Istri. Obstaja že četrto leto, od prvih korakov nastajanja, zbiranja članov, pridobitve prostora v centru mesta, v ulici Hermana Dalmatina, kar se lahko sliši tudi simbolično, so junija l. 2004 začeli tudi z lastnim kulturnim programom.

"Samo ime govori, da smo slovensko društvo, da smo kulturno društvo in da smo iz Istre. Kakor smo videli pri sosedih iz Reke, se njihovo društvo imenuje Bazovica, veliko se jih imenuje dr. France Prešeren, Ivan Cankar, Lipa in podobno. Vsak si je dal ime katero mu je najbližje. Naši člani so izbrali ime Istra, kar je bilo v našem okolju lepo sprejeto, zato se nikoli ne počutimo, kot da smo v tujini. Pozitivne vibracije sožitja, ki nas obdajajo, niso le kurtoazna ampak konstatacija resničnega stanja" je o nastanku Slovenskega Kulturnega Društva Istra povedala predsednica Alojzija Slivar.¹

Sploh pa je bila presenetljiva njihova medijska prisotnost in aktivno vključevanje večinskega prebivalstva v aktivnosti številčno majhne skupnosti.

"Mediji so veliko naredili za našo razpoznavnost v širšem prostoru", nam je povedala Alojzija Slivar. "Nismo bili navajeni na medije in moram priznat, da smo bili zelo skeptični do njih. Vendarle brez medijev danes ne gre in zato smo jih povabili k sodelovanju. Dejansko so veliko prispevali TV Nova, HRT, Glas Istre, Radio Pula, Radio Maestral, Arena Radio. V Glasu Istre je vsak dan objavljen urnik za ogled razstav v naši galeriji. Ravno tako nas Radio Maestral dnevno omenja v svojih

¹ Z ga. Alojzijo Slivar sem se pogovarjala 30. oktobra 2004 v SKD Istra v Pulju.

najavah kulturnih dogodkov". Prva prireditev v novih prostorih Društva (junija 2004) je bila razstava akademskega slikarja Martina Bizjaka Mesteca na hribčkih. Od takrat se vrstijo, razstave, koncerti, srečanja.

Financira jih Grad Pula, Županija Istarska, Urad za manjšine R Hrvaške in Urad R Slovenije za zamejce in Slovence po svetu. Nekaj je tudi sponzorskih sredstev - Lek, Merkator, Helios, Merkur. Poleg organiziranja kulturnih prireditev, pevskega zbora SDK Istra, obstaja veliko zanimanja za organiziranje tečaja slovenščine, ne le pri otrocih slovenskih staršev, ampak tudi pri srednješolcih, ki želijo študirati v Sloveniji, pri gospodarstvenikih in turističnih delavcih. Postavljajo tudi interno knjižnico, knjige so donacije posameznikov, največ jih pa dobivajo po ustaljeni poti iz knjižnice v Karlovcu, slednja pa jih dobiva od knjižnice v Novem mestu in potem posreduje ostalim slovenskim društvom na Hrvaškem. Stimulativno je tudi to, da v glavni puljski mestni knjižnici odpirajo slovenski oddelek. Največ gradijo na kulturnih aktivnostih. Umetnostni zgodovinar Oto Širec, je že dvajset let zaposlen v mestnem odboru in je zadolžen za kulturne dejavnosti. Kot "profesionalec", skrbi za izbor gostujočih prireditev in umetnikov. Znani slovenski umetniki v Istri, na primer slikarja: Martin Bizjak v Pulju, Rok Zelenko v Grožnjanu, se zavzemata za to, da bi se v prihodnje čimbolj pestro predstavljala slovenska kultura in umetnost v Istri. Martin Bizjak ravno pripravlja knjigo o znanih Slovencih v kulturnem življenju Pulja. Imena kot so: Alojz Orel – znani fotograf istrskih in primorskih pokrajin, Štefan Mlakar – arheolog in raziskovalec v Arheološkem muzeju Istre v Pulju, Mario Rotar – utemeljitelj filmskega festivala in drugih kulturnih aktivnosti v Pulju so le nekatera imena, ki jih bo knjiga Martina Bizjaka "rešila" od pozabe, tako na hrvaški kot tudi na slovenski strani. Ne kaže spregledati novo nagrado "Mario Rotar" na puljskem filmskem festi-

valu. Nagrado dodeljuje mesto Pulj za prispevek k razvoju filmskega festivala in filmske umetnosti v Pulju. Leta 2004 je prvič podeljena in jo je dobil Fadil Hadžić.

Aktivnosti Slovenskega Kulturnega Društva Istra so vse bolj usmerjene tudi v povezovanje z drugimi slovenskimi društvi na Hrvaškem, omenjajo tudi spodbude in ponudbe za sodelovanje z zamejci v Italiji in Avstriji. Prioriteta je pa vsekakor sodelovanje s Slovenijo. Primorska Univerza se tudi vključuje v njihovo življenje in delo, predvsem z pošiljanjem brošur, programov in predstavitvijo programa Primorske univerze za vse zainteresirane in potencialne študente iz Istre.

Slovensko Kulturno Društvo Istra trenutno šteje okrog 200 članov. Vpisuje se vse več mladih, kar je stimulativno. Včasih se vpišejo cele družine. Zanimiv je primer, ko se je vpisala babica in je včlanila vse družinske člane, tudi vnuke. "Med Slovenijo in Istro je veliko stikov, na kulturnem, športnem in gospodarskem področju. Zato je potrebno spodbujati predvsem učenje jezika, v tem vidimo glavno težišče. Starejši ljudje prihajajo v Društvo na kakšno prireditev, ali druženje, mladi pa so tisti, ki bodo prevzeli vodenje, ohranjanje jezika, kulture, stikov s Slovenijo in vse to še nadgrajevali", poudarja Alojzija Slivar.

Slovenci v hrvaški Istri sestavljajo socialno in ekonomsko popolnoma integrirano, pretežno mestno populacijo. Zainteresirani so za ohranjanje in negovanje kulturnih stikov s Slovenijo, narašča tudi zainteresiranost za medsebojno kulturno povezovanje in delovanje, po kakšnem političnem organiziranju pa ne čutijo potrebe. Poudarjajo pomebnost medijske identifikacije in vključevanja večinskega prebivalstva v manjšinske dejavnosti.

Naj bi spretnost ustvarjanja in komuniciranja v različnosti postala v prihodnje prvovrsten vir moči. Slovensko Kulturno Društvo Istra nam obeta prav to.

